

УДК [378.018.8:664-051]:658.51]:001.82
DOI: 10.31499/2307-4906.3.2019.190284

СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИРОБНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Джога Ольга, аспірант кафедри професійної освіти та технологій за профілями, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
ORCID: 0000-0003-2574-4906
E-mail: dzhoha.olha@gmail.com

Стаття присвячена стану розробленості проблеми підготовки бакалаврів харчового профілю виробничо-технологічної діяльності. Метою статті є дослідження стану розробленості проблеми підготовки інженерно-педагогічних кадрів галузі харчових технологій в педагогічних закладах вищої освіти до виробничо-технологічної діяльності. Проаналізовано наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблематики формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання через призму практичної (виробничої) діяльності.

Ключові слова: бакалаври харчового профілю, професійна підготовка, виробничо-технологічна діяльність, вищі навчальні заклади, кваліфіковані робітничі кадри, педагог професійного навчання, інженер-педагог, навчальні заклади I–II рівнів акредитації.

PROBLEM OF PREPARING FOOD-RELATED BACHELORS FOR PRODUCTION AND TECHNOLOGICAL ACTIVITIES IN HIGHER PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

Dzhoha Olha, Postgraduate Student of the Department of Professional Education and Technologies by Profile, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.
ORCID: 0000-0003-2574-4906
E-mail: dzhoha.olha@gmail.com

The article is devoted to the problem of preparing food-related bachelors for production and technological activities in higher pedagogical universities. The purpose of the article is to study the problems of food technology bachelors for production and technological activities in pedagogical universities.

The author analyzes the scientific works of native and foreign researchers' on the problems of the formation of future bachelors' professional competence in vocational training. These articles prove the dependence of the practical activity of the specialists on the profession requirements.

Researchers talk about the need to update the training of teaching staff in accordance with modern requirements of the labor market. The main requirement is the preparation of future specialists for work in specific production conditions. In addition, scientific works demonstrate the need to clarify the essence of the preparation of applicants for this educational degree.

The author pays special attention to approaches to determining the content, forms, methods and means of forming the production and technological training of food technology bachelors.

He offers his vision for systematizing the scientific native and foreign researchers' works on the

problems of preparing future specialists for vocational education. He is taking into account the current state and prospects of improving the quality of future food-related bachelors' preparation at higher pedagogical educational universities.

The author considers vocational training of students at different levels of education. Training experience for the food industry is important for building training programs for educational engineers. The author draws attention to the insufficient degree of knowledge of this problem. Finally, research findings are important for higher education reform.

Keywords: *the food profile bachelors, the vocational training, the production and technological activities, the higher educational universities, the skilled workers, vocational education teacher, educational engineer, educational institutions of I–II levels of accreditation.*

Харчова промисловість України є рушієм економіки, соціального забезпечення населення та роботодавцем і потребує висококваліфікованих та конкурентоспроможних кадрів. Проведення системної реформи в освіті спонукає до вдосконалення підготовки бакалаврів спеціальності 015.21 Професійна освіта (Харчові технології).

Дослідженню змісту підготовки інженерів-педагогів до майбутньої педагогічної діяльності присвячені роботи Е. Зеєра [9], В. Безрукової [1], І. Каньковського [10], О. Коваленко [11], С. Ткачука [25].

Проблемам підготовки кадрів для галузі харчових технологій у навчальних закладах України присвятили роботи О. Вдовенко [4], Ю. Гвоздецька [5], В. Давидович [6], А. Долуда [7], І. Дрозіч [8], Л. Ковальчук [12], Л. Козловська [13], Т. Лазарєва [14], М. Лобур [15], Н. Маятіна [16], М. Мелько [17], О. Мельник [18], Н. Недосєкова [19], Н. Оверко [20], М. Пальчук [21], Л. Старовойт [22], Т. Стахмич [23], Л. Ткач [24], З. Турянця [26], І. Філімонова [27], О. Яковчук [28] та ін. Проте залишаються недостатньо розробленими підходи до визначення змісту, форм, методів, засобів формування виробничо-технологічної підготовки бакалаврів харчових технологій.

Мета статті - дослідження стану розробленості проблеми підготовки інженерно-педагогічних кадрів галузі харчових технологій у педагогічних закладах вищої освіти до виробничо-технологічної діяльності.

Одним із головних чинників розвитку харчової промисловості та її конкурентоздатності на внутрішньому та світовому ринках є рівень надання професійно-технічних освітніх послуг з підготовки висококваліфікованих кадрів робітничих професій. Саме це є завданням майбутніх інженерно-педагогічних працівників, підготовку яких здійснюють у закладах вищої освіти.

Слушною є думка Н. Брюханової про те, що «у своєму розвитку інженерно-педагогічна освіта має відповідати стану профтехосвіти, вищої освіти, яку надають навчальні заклади I–II рівнів акредитації, максимально наближати рівень підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей до вимог потенційних місць працевлаштування цих студентів» [3, с. 36].

Праці, у яких розкрито проблеми підготовки кадрів для харчової галузі, можна класифікувати за ступенем освіти:

- 1) дослідження, у яких розглянуто проблеми підготовки кваліфікованих працівників у професійних (професійно-технічних) закладах освіти;
- 2) дослідження, присвячені підготовці молодшого спеціаліста в професійних закладах I та II ступенів акредитації;
- 3) дослідження, присвячені підготовці бакалаврів у галузі харчових технологій;
- 4) дослідження, присвячені проблемам підготовки магістрів закладів вищої

освіти інженерно-педагогічного спрямування;

- 5) дослідження педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю в процесі підвищення кваліфікації.

Розглянемо їх більш детально.

Проблеми підготовки кваліфікованих працівників у професійних (професійно-технічних) закладах освіти вивчали В. Давидович [6], І. Дрозіч [8], Т. Стахмич [23], Л. Козловська [13], О. Вдовенко [4], М. Мелько [17] та ін.

Дослідники визначили, обґрунтували та експериментально перевірили організаційно-педагогічні умови адаптації й професійного зростання випускників профтехучилищ на виробництві (В. Давидович [6]), ефективність організаційно-педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах (І. Дрозіч [8]), педагогічні умови інтегрованого підходу до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю у професійно-технічних навчальних закладах (Т. Стахмич [23]), педагогічні умови формування готовності майбутніх кухарів до професійної діяльності в курортно-оздоровчих комплексах (Л. Козловська [13]).

О. Вдовенко вивчила педагогічні умови формування творчих здібностей у майбутніх працівників харчової промисловості та використання інноваційних технологій під час навчання в професійно-технічних навчальних закладах [4]. Стан залучення та розвитку творчого потенціалу майбутніх кухарів-кондитерів до творчої діяльності проаналізувала М. Мелько, звернувши увагу на доцільність дослідження тенденцій харчової галузі в позаурочній і позанавчальній діяльності та вказавши на необхідність тісної співпраці з роботодавцями [17].

Отже, проблеми професійної підготовки кваліфікованих робітників харчової галузі досить ґрунтовно розкрито в теорії й практиці професійної підготовки фахівців зазначеного напрямку. Переосмислено зміст, структуру навчально-виховного процесу підготовки студентів у професійно-технічних закладах освіти відповідно до вимог роботодавців, запропоновано орієнтувати навчання на регіональні інтереси виробничих підприємств та розвиток творчих здібностей студентів. Проаналізувавши праці цієї групи, робимо висновок про те, що науковці досліджують практичну підготовку майбутніх кваліфікованих працівників у цілому, але жоден з них не виокремлює виробничо-технологічну підготовку як складову цієї підготовки.

Серед дисертаційних досліджень, присвячених підготовці молодшого спеціаліста в навчальних закладах I та II ступенів акредитації, заслуговують на увагу праці таких науковців, як: М. Лобур [15], М. Пальчук [21], О. Яковчук [28], О. Мельник [18], Л. Ковальчук [12], Н. Маятіна [16], Л. Ткач [24], Л. Старовойт [22], З. Туряниця [26] та ін.

Зокрема:

– праці М. Лобура [15], М. Пальчук [21], О. Яковчук [28], О. Мельник [18], Л. Ковальчук [12], Н. Маятіної [16], Л. Ткач [24] присвячені проблемам підготовки молодших спеціалістів, які навчаються в технічних вищих навчальних закладах та отримують кваліфікацію «техніка-технолога» за спеціальністю «Технологія харчування»;

– роботи Л. Старовойт [22] та З. Туряниці [26] присвячені вивченню стану підготовки молодших спеціалістів у вищих професійних училищах, індустріально-педагогічних та техніко-педагогічних навчальних закладах освіти, випускники яких отримують кваліфікацію «майстер виробничого навчання».

Розглянемо детальніше тематику кожної підгрупи праць.

Рівень сформованості професійно значущих якостей майбутніх фахівців сфери харчування за традиційною системою професійної підготовки у закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації досліджував М. Лобур [15]. Науковець М. Пальчук теоретично обґрунтувала, розробила та експериментально перевірила педагогічні умови організації виробничої практики для студентів за спеціальністю 5.091711 «Технологія харчування» [21]. Дослідниця О. Яковчук ставила за мету визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з технології харчування в освітньому процесі коледжу, що передбачає інтеграцію фахових знань і вмій, а також знань і вмій із фундаментальних розділів хімії [28], О. Мельник – модель формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва харчової продукції під час вивчення природничих дисциплін через упровадження авторської технології, що ґрунтувалася на інтеграції природничих та фахових дисциплін [18], а Л. Ковальчук – ефективність педагогічної технології реалізації міжпредметних зв'язків під час вивчення хіміко-технологічних дисциплін студентами економічного бізнес-коледжу [12]. Н. Маятіна запропонувала використовувати акмеологічний підхід у формуванні готовності техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації. На її думку, такий підхід є найбільш ефективним способом вивчення природничих дисциплін, формування ціннісного ставлення до здорового способу харчування та розвитку естетики подачі (презентації) страв [16]. Практичну підготовку майбутніх техніків-технологів у коледжах харчової промисловості дослідила Л. Ткач, назвавши навчальні екскурсії одним із засобів зв'язку майбутніх техніків-технологів з їхньою професійною діяльністю в умовах харчового виробництва [24].

Другу підгрупу становлять праці, присвячені підготовці майстрів виробничого навчання у вищих професійних училищах, індустріально-педагогічних технікумах та техніко-педагогічних коледжах, зокрема, доробки Л. Старовойт [22] та З. Туряниці [26].

У дослідженні Л. Старовойт теоретично обґрунтовано та розроблено моделі багатоступеневого професійного навчання у вищому професійному училищі кулінарного профілю, розроблено професіограму педагога професійного навчання; кваліфікаційні характеристики кухарів 3, 4, 5 розрядів і молодшого спеціаліста харчових технологій. Слушною є думка Л. Старовойт про ефективність інтеграції викладача та майстра виробничого навчання під час навчально-виховного процесу у ВПУ [22]. З. Туряниця теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила педагогічні умови формування готовності до професійного самовдосконалення, уточнила сутність поняття «готовність до професійного самовдосконалення в майбутніх майстрів виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу аграрного профілю» [26].

Дослідники проблем підготовки молодших спеціалістів харчових технологій у технічних навчальних закладах надають переваги професійній компетенції, яку вивчають із застосуванням діяльнісного підходу. Роботи О. Яковчук [28], О. Мельник [18], Л. Ковальчук [12] мають спільну мету – продемонструвати значимість хімічних дисциплін у професійному становленні техніків-технологів харчової галузі. Роботи Л. Ткач [23], Н. Маятіної [16] та М. Пальчук [21] підтверджують важливість зв'язку навчання з виробничою сферою діяльності, який дозволяє прискорити та вдосконалити самореалізацію майбутніх фахівців.

Особливої уваги потребують роботи, присвячені підготовці випускників індустріально-педагогічних закладів освіти. Таких робіт недостатньо, тоді як актуальність досліджень дуже висока. Дослідники демонструють необхідність переосмислення змісту підготовки педагогічного персоналу згідно з новими викликами часу – підготувати майбутніх фахівців до трудової діяльності в конкретних виробничих умовах. На нашу думку, потрібно дотримуватися багатоступеневості в підготовці інженерів-педагогів, на що звернула увагу Л. Старовойт [22]. Однак у працях цієї групи розглянуто практичну підготовку в цілому і не виокремлено виробничо-технологічну підготовку кадрів для харчової галузі.

До третьої групи ми віднесли праці Н. Недосекової [19], Ю. Гвоздецької [5], І. Філімонової [27], А. Долуди [7], присвячені підготовці майбутніх бакалаврів харчових технологій.

Робота А. Долуди про підготовку бакалаврів у технічних ЗВО за напрямом 181 «Харчові технології та інженерія» вирізняється технічним спрямуванням та вузькою спеціалізацією з поглибленим знанням технології хлібопекарного виробництва [7].

Науковці Н. Недосекова [19], Ю. Гвоздецька [5], І. Філімонова [27] вивчали особливості підготовки бакалаврів інженерно-педагогічної освіти. Зокрема, Н. Недосекова теоретично обґрунтувала, розробила та експериментально перевірила педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю під час виробничої практики [19], Ю. Гвоздецька – умови формування професійної компетентності майбутніх викладачів основ технологій харчових виробництв у процесі фахової підготовки, а саме: забезпечення позитивної мотивації до оволодіння майбутньою професією на основі добору активних методів та інноваційних форм; набуття теоретичних знань із технології харчових виробництв шляхом оновлення змісту фахових дисциплін; оволодіння практичним досвідом майбутньої професійної діяльності шляхом використання інноваційних технологій у процесі фахової підготовки [5]. І. Філімонова досліджувала особливості формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів харчових технологій під час вивчення фахових дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах [27].

Отже, для таких досліджень характерне прагнення авторів виокремити ключові компоненти професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання через призму практичної (виробничої) діяльності, формування професійної компетентності фахівця як показника його відповідності вимогам професії. Ці автори, досліджуючи компетентності бакалаврів, у своїх роботах виробничо-технологічну компетентність називають однією зі складових функцій інженера-педагога, про яку писали у свій час Е. Зеєр та ін., але не подають тлумачення сутності та змісту виробничо-технологічної підготовки бакалаврів харчових технологій.

До четвертої групи досліджень ми віднесли праці науковця Української інженерно-педагогічної академії Т. Лазаревої, присвячені особливостям підготовки магістрів закладів вищої освіти інженерно-педагогічного спрямування. У дисертаційному дослідженні «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до творчої професійної діяльності» на здобуття наукового ступеня доктора наук Т. Лазарева теоретично обґрунтувала та експериментально перевірила методичну систему підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до творчої професійної діяльності, запропонувала новий зміст професійної діяльності інженерів-технологів, яка характеризується технічною складністю, знанням

норм і стандартів, технологічних схем виробництва продукції та творчим підходом [14]. Проте авторка також не розглядала виробничо-технологічну підготовку як окрему складову інженерно-педагогічної діяльності.

П'яту групу репрезентує праця Н. Оверко «Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації», у якій авторка запропонувала інтенсифікувати та вдосконалити діяльність педагогічних працівників, наголосивши на необхідності продовження накопичення знань та здійснення пошуку оптимальних технологій навчання навіть після закінчення освітніх закладів, що є доказом актуальності гасла «Освіта впродовж життя», але виробничо-технологічна підготовка не була предметом уваги дослідниці [20].

Аналіз психолого-педагогічних джерел про стан розробки проблеми реалізації виробничо-технологічної підготовки в навчально-виховному процесі різних закладів освіти показав, що особливостям практичної підготовки кадрів у сфері харчових технологій присвячено чимало праць науковців, зокрема, звернено увагу на фундаментальність знань з основ технології приготування страв та необхідність збільшення кількості практичної діяльності в умовах виробництва. Найбільше робіт розкривають проблеми підготовки саме кваліфікованих працівників підприємств харчування та молодших спеціалістів технічних ЗВО в галузі харчових технологій. У працях другої групи, які порушують проблеми підготовки здобувачів освітнього ступеня «молодший спеціаліст», запропоновано збільшити теоретичну частину з поглибленим вивченням хімічних дисциплін. Такий підхід допомагає студентам краще зрозуміти сутність процесів, що відбуваються в продуктах під час приготування, та знаходити нові технології.

Роботи, присвячені вивченню проблем підготовки бакалаврів харчової галузі, демонструють необхідність осмислення та впорядкування змісту підготовки здобувачів цього освітнього ступеня. З одного боку, бакалаври мають володіти знаннями та вміннями, притаманними кваліфікованим робітникам та молодшим спеціалістам, оскільки їх подальша викладацька діяльність пов'язана саме з останніми, а з іншого, вони мають набути базових знань та вмінь дослідницької діяльності, розвивати творчий підхід у створенні нових видів продукції, опанувати основи проектування. Зараз це найбільш суперечливий етап підготовки фахівців у галузі харчових технологій, оскільки за повноваженнями випускники інженерно-педагогічних факультетів можуть працювати як у сфері освіти, так і у сфері виробництва.

На найвищому щаблі в системі підготовки кадрового забезпечення в галузі харчових технологій стоять магістри. Майбутні інженери-технологи повинні вирішувати виробничі завдання на рівні підприємства харчової галузі зі знаннями та вміннями проектувати технологічні лінії та підприємство в цілому. Праці, які порушують проблеми підготовки таких фахівців, характеризуються науковим підходом до змісту навчання та високим творчим потенціалом інженерів-технологів.

Отже, накопичений досвід у підготовці кадрів різних освітніх рівнів та напрямів для харчової галузі є важливим у побудові освітніх програм інженерів-педагогів у галузі харчових технологій. Проте, незважаючи на стійкий інтерес до фахової підготовки майбутніх інженерно-педагогічних працівників, можна констатувати відсутність досліджень, присвячених визначенню сутності та змісту виробничо-технологічної підготовки бакалаврів спеціальності 015.21 Професійна освіта (Харчові

технології), адже саме така підготовка є фундаментом професійної діяльності всіх ланок кадрового забезпечення підприємств харчових технологій, має ступеневий та інтеграційний характер і не має чітких розмежувань між освітніми ступенями.

Тому в умовах реформування професійної освіти актуальним є вивчення педагогічних умов підготовки бакалаврів галузі харчових технологій у педагогічних закладах вищої освіти.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у визначенні сутності та змістової характеристики ключових понять дослідження: «виробничо-технологічна підготовка», «формування готовності до виробничо-технологічної діяльності» та «виробничо-технологічна компетентність бакалаврів спеціальності 015.21 Професійна освіта (Харчові технології)».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безрукова В. С. Педагогика профессионально-технического образования. Теоретические основы. Свердловск: Изд-во Сверд. инж.-пед. ин-та, 1989. 88 с.
2. Бобикова Л. К. Формирование профессионально значимых качеств личности инженера у студентов технического вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Елабуга, 2001. 182 с.
3. Брюханова Н. О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті: монографія. Харків: УПА: НТМТ, 2010. 438 с.
4. Вдовенко О. І. Педагогічні умови формування творчих здібностей у майбутніх кваліфікованих робітників харчової промисловості: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2016. 20 с.
5. Гвоздецька Ю. В. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів основ технологій харчових виробництв у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2018. 340 с.
6. Давидович В. О. Професійна адаптація випускників профтехучилищ на виробництві: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2003. 20 с.
7. Долуда А. В. Зміст навчання проектуванню підприємств харчової промисловості майбутніх інженерів. *Професійне становлення особистості*. Хмельницький, 2013. № 3. С. 69–74.
8. Дрозіч І. А. Формування фахової компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 234 с.
9. Зеер Э. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога. Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1988. 120 с.
10. Каньковський І. Є. Система професійної підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький: Цюпак А. А., 2014. 562 с.
11. Коваленко О. Е. Інженерно-педагогічні кадри: нові вимоги сьогодення. 2008. URL: <http://hero.uira.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/868/3/O.Kovalenko.pdf>. (дата звернення: 10.05.2019).
12. Ковальчук Л. О. Міжпредметні зв'язки у вивченні хіміко-технологічних дисциплін в економічному бізнес-коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2002. 24 с.
13. Козловська Л. В. Формування готовності у майбутніх кухарів до професійної діяльності в умовах курортно-оздоровчого комплексу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2013. 22 с.
14. Лазарева Т. А. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до творчої професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 40 с.
15. Лобур М. С. Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів сфери харчування: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 21 с.
16. Маятіна Н. В. Акмеологічний підхід у формуванні готовності майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 81(2). С. 164–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2018_81%282%29__37 (дата звернення: 11.05.2019).
17. Мелько М. В. Труднощі розвитку творчого потенціалу майбутніх кухарів-кондитерів ПТНЗ у сучасних умовах: результати констатувального етапу дослідження. *International Journal of Education & Development*. 2017. 12 с. URL: lib.iitta.gov.ua (дата звернення 8.05.2019).
18. Мельник О. Ф. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва харчової продукції в процесі вивчення природничих дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук:

- 13.00.04. Житомир, 2018. 22 с.
19. Недосекова Н. С. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю у процесі виробничої практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2014. 20 с.
  20. Оверко Н. Я. Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2016. 258 с.
  21. Пальчук М. І. Педагогічні умови організації виробничої практики учнів вищого професійного училища кулінарного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 24 с.
  22. Старовойт Л. Я. Особливості організації багатоступеневого навчання у вищому професійному училищі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 217 с.
  23. Стахмич Т. М. Інтегрований підхід до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю в професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 251 с.
  24. Ткач Л. В. Навчальна екскурсія як метод практичної підготовки майбутніх техніків-технологів харчової промисловості. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства*: збірник тез I Міжнар. наук.-практ. конф. Чернігів, 2018. С. 694–696. URL: <https://www.stu.cn.ua> (дата звернення: 11.05.2019).
  25. Ткачук С. І. Теоретичні основи формування майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення спецдисциплін. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград, 2015. Вип. 7, ч. 1. С. 92–94. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream> (дата звернення: 11.05.2019).
  26. Туряниця З. В. Формування у майбутніх майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю готовності до професійного самовдосконалення: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 22 с.
  27. Філімонова І. А. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців-технологів у галузі харчових технологій. *Наукові записки*. 2017. Т. 2, № 12. С. 219–226. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view/1302> (дата звернення: 11.05.2019).
  28. Яковчук О. Л. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з технології харчування в освітньому процесі коледжу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кривий Ріг, 2017. 464 с.

REFERENCES

1. Bezrukova, V. S. (1989). *Pedagogy of Vocational and Technical Education. Theoretical foundations*. Sverdlovsk: Pedagogics [in Russian].
2. Bobikova, L. K. (2001). Formation of professionally significant qualities of engineer personality at students of technical university. *Candidate's thesis*. Yelabuga [in Russian].
3. Briukhanova, N. O. (2010). *Osnovy pedahohichnoho proektuvannia v inzhenerno-pedahohichnii osviti*. Kharkiv: Pedahohika [in Ukrainian].
4. Vdovenko, O. I. (2016). *Pedahohichni umovy formuvannia tvorchykh zdibnostei u maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv kharchovoi promyslovosti. Extended abstract of Candidate's thesis*. Chernihiv [in Ukrainian].
5. Hvozdet'ska, Yu. V. (2018). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv osnov tekhnologii kharchovykh vyrobnytstv u protsesi fakhovoi pidhotovky. Candidate's thesis*. Uman [in Ukrainian].
6. Davydovych, V. O. (2003). *Profesiina adaptatsiia vypusnykiv proftekhuchylyshch na vyrobnytstvi. Extended abstract of Candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].
7. Doluda, A. V. (2013). *Zmist navchannia proektuvanniu pidpriemstv kharchovoi promyslovosti maibutnikh inzheneriv. Profesiine stanovlennia osobystosti, issue 3, 69–74* [in Ukrainian].
8. Drozich, I. A. (2018). *Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh kukhariv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh. Candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].
9. Zeer, E. F. (1988). *Professional formation of the personality of an educational engineer*. Sverdlovsk: Pedagogics [in Russian].
10. Kankovskiy, I. Ye. (2014). *Systema profesiinoi pidhotovky inzheneriv-pedahohiv avtotransportnoho profilu. Khmelnytskyi: Pedahohika* [in Ukrainian].
11. Kovalenko, O. E. (2008). *Inzhenerno-pedahohichni kadry: novi vymohy siohodennia*. URL: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/868/3/O.Kovalenko.pdf> [in Ukrainian].

12. Kovalchuk, L. O. (2002). Mizhpredmetni zviazky u vyvchenni khimiko-tehnolohichnykh dystsyplin v ekonomichnomu biznes-koledzhi. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].
13. Kozlovska, L. V. (2013). Formuvannia hotovnosti u maibutnikh kukhariv do profesiinoi diialnosti v umovakh kurortno-ozdorovchoho kompleksu. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
14. Lazarieva, T. A. (2015). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh inzheneriv-tehnolohiv kharchovoi haluzi do tvorchoi profesiinoi diialnosti. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
15. Lobur, M. S. (2006). Formuvannia profesiino znachushchykh yakosti maibutnikh molodshykh spetsialistiv sfery kharchuvannia. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
16. Maiatina, N. V. (2018). Akmeolohichni pidkhid u formuvanni hotovnosti maibutnikh tekhniv-tehnolohiv z tehnolohii kharchuvannia do profesiinoi samorealizatsii. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn> [in Ukrainian].
17. Melko, M. V. (2017). Trudnoshchi rozvytku tvorchoho potentsialu maibutnikh kukhariv-kondyteriv PTNZ u suchasnykh umovakh: rezultaty konstatavalnoho etapu doslidzhennia. *International Journal of Education & Development, issue 12*. URL: lib.iitta.gov.ua [in Ukrainian].
18. Melnyk, O. F. (2018). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh tekhniv-tehnolohiv vyrobnytstva kharchovoi produktsii v protsesi vyvchennia pryrodnych dystsyplin. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Zhytomyr [in Ukrainian].
19. Nedosiekova, N. S. (2014). Formuvannia hotovnosti do profesiinoi diialnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv kharchovoho profilu u protsesi vyrobnychoi praktyky. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kherson [in Ukrainian].
20. Overko, N. Ya. (2016). Rozvytok pedahohichnoi maisternosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv kulinarnoho profilu u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii. *Candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
21. Palchuk, M. I. (2005). Pedahohichni umovy orhanizatsii vyrobnychoi praktyky uchniv vishchoho profesiinoho uchylshcha kulinarnoho profilu. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
22. Starovoit, L. Ya. (2000). Osoblyvosti orhanizatsii bahatostupenevoho navchannia u vishchomu profesiinomu uchylshchi. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
23. Stakhmych, T. M. (2011). Intehrovanyi pidkhid do pidhotovky kvalifikovanykh robitnykiv kulinarnoho profilu v profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh. *Candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
24. Tkach, L. V. (2018). Navchalna ekskursiia yak metod praktychnoi pidhotovky maibutnikh tekhniv-tehnolohiv kharchovoi promyslovosti. *Konkurentospromozhnist vishchoi osvity Ukrainy v umovakh informatsiinoho suspilstva: proceedings of the 1th International Scientific and Practical Conference*. Chernihiv: Pedahohika, 694–696. URL: <https://www.stu.cn.ua>, [in Ukrainian].
25. Tkachuk, S. I. (2015). Teoretychni osnovy formuvannia maibutnikh inzheneriv-pedahohiv u protsesi vyvchennia spetsdystsyplin. *Naukovi zapysky, issue 7, Part 1, 92-94*. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream> [in Ukrainian].
26. Turianytsia, Z. V. (2017). Formuvannia u maibutnikh maistriv vyrobnychoho navchannia profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv ahrarnoho profilu hotovnosti do profesiinoho samovdoskonalennia. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
27. Filimonova, I. A. (2017). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv-tehnolohiv u haluzi kharchovykh tehnolohii. *Naukovi zapysky, Vol. 2, issue 12, 219–226*. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view/1302> [in Ukrainian].
28. Yakovchuk, O. L. (2017). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh tekhniv-tehnolohiv z tehnolohii kharchuvannia v osvitniomu protsesi koledzhu. *Candidate's thesis*. Kryvyi Rih [in Ukrainian].